

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta (HE 105/2022 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:

- erityisasiantuntija Pertti Nieminen, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Liisa Leppävirta, oikeusministeriö
- lakiasianjohtaja Matti Merisalo, Verohallinto
- veroasiantuntija Lauri Lehmusojä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- veroasiantuntija Saara Hietanen, Finnwatch ry
- asiantuntija Salla Nazarenko, Suomen Journalistiliitto ry
- lakiasianjohtaja Kati Malinen, Veronmaksajain Keskusliitto ry
- yliopistonlehtori Martti Nieminen

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- Keskuskauppakamari
- Medialiitto ry
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Tutkivan journalismin yhdistys ry

Verojaosto on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Valiokunnan mietintö VaVM 21/2022 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia. Esityksen mukaan tuloverotuksessa ja kiinteistöverotuksessa myös verotuksen päättymisen jälkeen tehdyt muutokset verotukseen tulisivat julkisiksi. Muuttuneet verotustiedot olisivat julkisia samassa laajuudessa kuin säännönmukaisen verotuksen tiedot nykyään lukuun ottamatta ennakoiden yhteismäärää koskevaa tietoa, joka poistettaisiin kokonaan tuloverotuksen julkisista tiedoista. Muuttuneet tiedot tulisivat julkisiksi pääsääntöisesti verotuksen muuttamista koskevan päätöksen tekemistä seuraavan kuukauden loppupuolella.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2024. Lakia sovellettaisiin tuloverotuksen verotustietoihin verovuodesta 2022 alkaen ja kiinteistöverotuksen verotustietoihin verovuodesta 2023 alkaen.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Voimassa olevan lain mukaan tuloverotuksen ja kiinteistöverotuksen julkisia tietoja ovat säännönmukaisen verotuksen tiedot verotettavan tulon määrästä, verovuodelta määrättyjen verojen ja maksujen kokonaismäärästä, ennakoiden yhteismäärästä ja tieto maksettavan tai palautettavan veron määrästä siten kuin verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetussa laissa tarkemmin säädetään. Verotuksen julkisista tiedoista käy siten ilmi verovelvollisen verotuksen tilanne verotuksen päättymishetkellä. Julkiset verotustiedot eivät vastaa kaikilta osin tosiasiallista verotuksen lopputulosta niissä tilanteissa, joissa verotusta on muutettu verotuksen päättymisen jälkeen.

Esityksessä ehdotetaan, että tuloverotuksessa ja kiinteistöverotuksessa myös verotuksen päättymisen jälkeen tehdyt muutokset verotukseen tulisivat julkisiksi. Muutosverotuksen tietojen julkisuus vastaisi laajuudeltaan nykyisin julkisia säännönmukaisen tuloverotuksen tai kiinteistöverotuksen tietoja lukuun ottamatta ennakoiden määrää koskevaa tietoa tuloverotuksessa. Ennakoiden määrää koskeva tieto poistettaisiin tuloverotuksen julkisista tiedoista. Ennakoiden määrää koskevan tiedon merkitys muiden julkisten tietojen rinnalla on vähäinen, ja ennakkoverojen hyväksi lukemista koskevissa säännöksissä tapahtuneet muutokset ovat myös osaltaan heikentäneet ennakoiden määrää koskevan tiedon merkitystä julkisena tietona. Ennakoiden määrää koskeva tieto voi nykyisin sisältää myös sellaisia määrättyjä ennakkoveroja, joita verovelvollinen ei ole maksanut.

Valiokunta pitää ehdotettua muutosta tarpeellisena. Muutos parantaisi julkisten tietojen laatua ja oikeellisuutta sekä edistäisi osaltaan avoimuutta.

Muutosverotuksen julkisista tiedoista voitaisiin tehdä havaintoja niistä tapauksista, joissa verovelvollisen tuloihin on lisätty aiemmin verottamatta jäänyttä tuloa tai hänen suoritettavakseen on

Valiokunnan mietintö VaVM 21/2022 vp

muusta syystä määrätty jälkikäteen veroja. Verovelvollisen verotettavan tulon tai verojen määrän lisääntymisestä julkisissa tiedoissa ei sinällään voida päätellä sitä, että kysymys olisi esimerkiksi ollut harmaasta taloudesta. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että vain vähäinen osa verotuksen muutostilanteista liittyisi harmaan talouden ilmiöihin. Muuttuneiden verotustietojen julkisiksi tulemisen vaikutuksia verovelvollisten käyttäytymiseen harmaata taloutta ehkäisevästi onkin erittäin haastavaa arvioida, mutta valiokunta katsoo, että uusi sääntely omalta osaltaan ehkäisee myös veronvälttelyä ja harmaata taloutta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa julkisten verotietojen laajentamista myös muuttuneisiin verotustietoihin on pääosin kannatettu. Seuraavassa on käsitelty eräitä kuulemisessa esille nousseita kysymyksiä.

Päätöksen lainvoimaisuuden merkitys

Asiantuntijakuulemisissa on esitetty, että muuttuneiden verotustietojen tulisi olla julkisia vasta sen jälkeen, kun muutosta koskenut päätös on saanut lainvoiman.

Hallituksen esityksessä muuttuneiden verotustietojen julkisuutta ei ole sidottu päätösten lainvoimaisuuteen. Kysymys on tällöinkin verotuksen lopputulosta koskevista tiedoista, kuten esimerkiksi verotettavan tulon ja maksuunpantujen verojen yhteismäärästä, jotka ovat muuttuneet verotuksen muuttamista koskevan päätöksen johdosta. Kysymys ei siten ole yksittäisen verotuksen muuttamista koskevan päätöksen julkistamisesta. Tämän vuoksi myöskään muuttuneiden verotustietojen julkisiksi tulemistä ei ole pidetty perusteltuna sitoa yksittäisten verotusta koskevan päätöksen lainvoimaiseksi tulemiseen.

Jo nykyään voimassa olevan lain mukaan julkiset säännönmukaisen verotuksen tiedot tulevat julkisiksi ennen kuin verotuspäätös on saanut lainvoiman. Verotuksessa muutoksenhaku- ja oikaisuajat ovat myös verrattain pitkät. Huomattava myös on, että vaikka yksittäistä verotuskysymystä koskeva päätös, kuten oikaisulautakunnan päätös, on tullut lainvoimaiseksi, muilta osin verotuspäätökseen voidaan mahdollisesti vielä hakea muutosta.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen ja kun otetaan huomioon myös esityksen tavoite lisätä verotustietojen julkisuutta sekä parantaa julkisten tietojen oikeellisuutta, valiokunta pitää perusteltuna hallituksen esityksessä valittua mallia, jossa muuttuneiden verotustietojen julkisuus ei ole sidottu päätösten lainvoimaisuuteen.

Tieto päätösten lainvoimaisuudesta

Asiantuntijakuulemisissa esitettiin myös, että julkisissa verotustiedoissa tulisi näkyä, onko kyse lainvoimaisesta tiedosta. Myös tähän liittyy kysymys siitä, että vaikka yksittäistä verokysymystä koskeva päätös olisi lainvoimainen, verotuspäätökseen voidaan mahdollisesti muilta osin vielä hakea muutosta. Julkisiin verotustietoihin ei voida tehdä merkintää lainvoimaisuudesta yksittäistä verokysymystä koskevan päätöksen pohjalta. Käytännössä merkintä lainvoimaisuudesta voitaisiin tehdä vasta siinä vaiheessa, kun julkisiin verotustietoihin ei voisi miltään osin tulla enää muutosta, jolloin ajallisesti tämä voisi tulla kysymykseen vuosia säännönmukaisen verotuksen toimittamisen jälkeen.

Valiokunnan mietintö VaVM 21/2022 vp

Ottaen myös huomioon sen, että Verohallinnolla ei ole kattavaa ja reaaliaikaista tietoa muutoksenhaun kohteena olevien päätösten lainvoimaisuudesta eikä Verohallinto verotusta toimittaessaan myöskään tarvitse tietoa päätösten lainvoimaisuudesta, jolloin tietojen systemaattiselle keräämiselle ei ole ollut tarvetta, valiokunta ei pidä esitettyä vaatimusta perusteltuna.

Julkisuuden rajoittaminen vain viimeisimpään muutokseen

Eräät asiantuntijat esittivät, että vain viimeisimmän verotustietoihin tehdyn muutoksen tulisi olla julkinen. Valiokunta katsoo, että alkuperäisten säännönmukaisen verotuksen tietojen ja sen jälkeen tehtyjen muutosten, mukaan lukien välivaiheen muutosten, julkisuus toteuttaisi parhaiten avoimuutta ja tietojen julkisuutta ja puoltaa hallituksen esityksessä ehdotettua mallia.

Julkisten verotustietojen sisällön laajentaminen

Eräät asiantuntijat esittivät myös julkisten verotustietojen sisällön laajentamista verovapaisiin tuloihin, kuten verovapaisiin osinkoihin, perintöihin ja lahjoihin. Valiokunta toteaa tältä osin, että nyt tarkoituksena on toteuttaa hallitusohjelmaan kirjattu tavoite verotuksen päättymisen jälkeen muuttuneiden tietojen tulemisesta julkisiksi. Verotustietojen julkisuuden tietosisällön laajentaminen uusiin tietoihin on oma erillinen kysymyksensä, jota ei ole tässä yhteydessä ollut mahdollista selvittää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 105/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö VaVM 21/2022 vp

Helsingissä 7.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Tarja Filatov sd
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Sari Multala kok
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Iiris Suomela vihr
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tarja Järvinen